

66. Valsts abrogācija

Mums ir laimējies dzīvot ļoti radikālu pārmaiņu laikmetā. Droši var teikt, cilvēces vēsturē visradikālāko pārmaiņu laikmetā. Cilvēces visas bijušās paaudzes un trešās tūkstošgades visas turpmākās paaudzes mūs var apskaust.

Mūsu laikmeta pārmaiņu radikālismu diktē dzimstības (bez pārspīlējuma var teikt - nenormālais) pieaugums t.s. krāsainajās rasēs un „baltās” rases novecošana, un izmiršana. Tāpēc cilvēces kultūra pieskaņojās jaunajiem demogrāfiskajiem apstākļiem.

Tas nevar notikt bez radikālām pārmaiņām. Cilvēces kultūras viena daļa pieskaņojās milzīgajam antropoloģiskajam pieaugumam un tā eksistenciālajām vajadzībām. Šajā jomā priekšgalā ir demogrāfiskā un ekonomiskā buma pionieri Ķīna un Indija. Otra daļa pieskaņojās panīkuma mentalitātei. Šajā jomā priekšgalā ir demogrāfiskā un ekonomiskā kraha vislielākie atpalcēji „balto” hominīdu tēvzemē ar nosaukumu „Eiropa”. Atpalcēju vārdus var atrast jebkurā statistiskajā pārskatā par demogrāfiju un saimniekošanu Eiropas valstīs. Pie mums šo atpalcību viens latviešu grāmatvedis nosauca par „veiksmes stāstu”.

Uz planētas dzīves loģika ir sašķēlusies divos atzaros. Dominē augšupejošas dzīves loģika un iznīcības neizbēgamības dzīves loģika. Iznīcības neizbēgamības dzīves loģikas precedentus (sabiedrības noskaņojumu civilizāciju un impēriju bojāejas periodā) sarkastiski izsmej ar vārdiem „dzīres mēra laikā”. Tāpēc nav jābrīnās, ka pašlaik novecojušo un izmirstošo eiropēdu eksaltētajā kņadā galvenā vērtība ir tagadnei un maniakālajai tīksmei nekavējoties („šeit un tagad”) izbaudīt visus iespējamus dzīves priekus. Eiropēdiem vairs neeksistē kategorija „nākotne”. Neeksistē arī kategorija „pagātne”, no kuras varētu mācīties ofensīvai rosībai tagadnē un nākotnē. Eiropēdi vairs nevēlās neko mācīties, jo viņuprāt tagadnes izpaudivāšanai pietiek ar esošajām zināšanām. Tāpēc debilajam „Boloņas procesam” ir tik liels atbalsts.

Vēsture orientē, ka radikālu pārmaiņu laikmetā izmainās kultūras visi segmenti. Tajā skaitā izmainās arī cilvēku dzīves politiskās organizācijas formas. Piemēram, izmainās tāda forma kā valsts. XIX gadsimtā, kad ļoti strauji palielinājās eiropiešu dzimstība, radās nacionālās valstis kā etniski vienotu lielu kolektīvu politiskās organizācijas specifiska forma. Savukārt XX gadsimtā, kad daudzās demogrāfiski aktīvās zemēs nolēma atbrīvoties no monarhijas varas vai kolonizatoru varas, radās jauns variants – demokrātiskās valstis.

Turpretī XXI gadsimtā Rietumu civilizācijā ir sastopama samērā atraktīva domu apmaiņa par valsts atmiršanu. Šī procesa izpratnē iederās juridiskais jēdziens „abrogācija” – reāli nefunkcionējoša likuma atcelšana. Valsts arī ir sava veida politiskais likums. Ne velti cilvēki pret valsti emocionāli izturās kā pret juridisko monsturu (likumu kodeksu). Kādaī daļai varbūt pat šķiet, ka cilvēki bez valsts vispār nespēj dzīvot.

Šodien aktuālas ir pārdomas par valsts funkcionēšanu. Visā nopietnībā nākas atzīt, ka valsts kā cilvēku dzīves politiskās organizācijas forma sāk novecot. Valsts neapmierina cilvēku vitālās vajadzības. Valsts cilvēku dzīvē vairs nav labdabīgs faktors. Valsts traucē, kaitina, uzbudina visraibākās kaislības, izvilina garīgās un fiziskās enerģijas nelietderīgu patēriņu. Valsts prasības ne reti ir pārspīlētas. Valsts domā tikai par sevi. Valsts funkcionēšanai ir klaji pašmērķīga jēga, apmierinot savu ambīciju. Valsts administratīvo kantorū uzturēšanai ir vajadzīga nacionālā kopprodukta milzīga daļa (apm. 20-30 %). Valsts ar savu birokrātismu un korupciju, kā arī strauji uzblīdušo profesionālo nekompetenci ir uzpampusi pamatīgā bumbulī, cilvēkiem vairs neļaujot elpot atbilstoši veselā saprāta racionalitātei un atbilstoši vispārcilvēciskajām morāles normām. Valsts ir pārvērtusies par iracionālu un amorālu purvu. Valsts tiecās šajā purvā iesūkt pēc iespējas lielāku sabiedrības daļu, uzspiežot sociumam savu duļķaino neprātu un akaču netikumību.

Arī Latvijas sabiedriskajā apziņā ir spodra nojauta, ka ar valsti kaut kas nav kārtībā un ir nepieciešamas kardinālas izmaiņas. Šodien šī spodrā nojauta reāli apstiprinās valsts politiskās varas nenormālajā atrautībā no sabiedrības. Valstij ir sava dzīve, bet sabiedrībai ir sava dzīve. Tās ir divas dažādas Galaktikas – valsts un sabiedrība.

Pie mums valsts ir kļuvusi par relatīvi nelielas iedzīvotāju grupas privātīpašumu – savtīgas iedzīvošanās avotu. Valsts visas institūcijas kalpo šīs grupas biznesa un materiālās labklājības vajadzībām. Tādējādi droši var teikt, ka pie mums valsts nefunkcionē ne nacionālās valsts variantā, ne demokrātiskās valsts variantā. Pie mums valsts funkcionē valdošās kliķes drastiski valdonīgas diktatūras variantā. Turklāt valsts „prihvatizēšana” un drastiski valdonīgais diktatoriskums progresē. Regulāri nākas pārliecināties, ka valdošās politiskās kliķes nekaunīgā visatļautība un smīnošais cinisms ir bezizmēra fenomēns. Noziegumu brīvībai un vairāk vai mazāk debilām nelietībām nav redzams gals.

Ļoti uzskatāms piemērs ir 2015.gada valsts budžeta sadalīšana starp „savējiem”. Internetā par to viens godīgs parlamentārietis raksta: „Dalīja ļoti ātri un ne visai kautrējoties - "savējiem". Valsts līdzekļi nevalstiskām organizācijām, kurās darbojas pats līdzekļu piešķiršanas iniciators. Valsts budžeta līdzekļi savas partijas vadītai pašvaldībai vai savas reliģiskās draudzes dievnama altāra sienas remontam. Valsts līdzekļi savam teātrim, savai skolai, savam orķestrim, savam sporta klubam, savai slimnīcai, sava mikrorajona rotaļu laukumam, saviem ugunsdzēsējiem un daudz kam citam - bet tikai tam īpašajam "savam" „.

Godīgā parlamentārieša novērojumi ir šādi: „Vairāki koalīcijas deputāti pēc sēdes, kurā tika skatīts likums par valsts budžetu, pienāca klāt un vismaz neoficiāli atzina, ka nevēlas ilgtermiņā piekrist šādai aplamai finanšu sadalījuma kārtībai. Tas dod cerību, ka nākotnē tomēr varam situāciju mainīt. Katrā no frakcijām bija vismaz viens deputāts, kas iebilda pret šāda veida līdzekļu izdalīšanu, lai arī palika īsti neuzklausītā mazākumā. Ļoti iespējams, ka tādu, kuri juta un joprojām jūt sirdsapziņas pārmētumus par šādu valsts budžeta veidošanu koalīcijas frakcijās ir vēl vairāk, tomēr viņu iebildumi netiek pausti diez ko skaļi, pakļaujoties pie varas esošajai dažu cilvēku elitei. Sistēma mainīsies, tiklīdz katrā Saeimas sasaukumā jaunievelētie deputāti sāks apzināties, ka viņiem nav jābūt par vienkāršu balsošanas mašīnu - mūžīgi pateicīgu partijas vadībai par labāku vietu vēlēšanu sarakstā. Jā, parlaments ir sabiedrības spogulis, taču kādam jāmainās pirmajam un Saeimas simtam to droši vien būtu vieglāk izdarīt nekā Latvijas diviem miljoniem”.

Godīgā parlamentārieša novērojumi atgādina par vairākām melnām līnijām mūsu valsts portretā. Atgādina, ka valsts „prihvatizāciju” pašlaik diriģē vienotā vienotība. Tātad samērā neliela cilvēku grupa. Taču katrā „partijā” ir „partijas vadība”, kas ir korporatīvi pietuvināta valdošajai kliķei un klusi realizē tās gribu. Godīgā parlamentārieša novērojumi atgādina par ideālu „tautas kalpu” deficītu Saeimā. Katra deputāta politiskos lēmumus diktē personiskās intereses.

Īpašu uzmanību gribas pievērst pēdējam teikumam: „Jā, parlaments ir sabiedrības spogulis, taču kādam jāmainās pirmajam un Saeimas simtam to droši vien būtu vieglāk izdarīt nekā Latvijas diviem miljoniem”.

Pareizi izprasta tautas („sabiedrības”) loma. Tas ir pilnīgi skaidrs, ka Saeimā iesoļo tikai tie cilvēki, kurus tauta ir spējīga deleģēt likumdošanas darbam. Tas ir pareizi: Saeima ir Latvijas tautas spogulis. Pie tam ļoti precīzi atstarojošs plakana, bet nevis ieliekts sfēriskais spogulis. Šis plakana spogulis neizmaina atstarotās dzīvās būtnes. Latvijas tauta parlamentam var piedāvāt tikai to cilvēcisko kvalitāti, par kādu priecājamies visus pēcpadomju gadus.

Nekorekts ir viedoklis par to, kuram „jāmainās pirmajam”. Nav izprasta elites loma tautas cilvēciskās kvalitātes kontekstā. Principā nepastāv jautājums, kuram jāmainās pirmajam – elitei (šajā gadījumā deputātiem) vai „Latvijas diviem miljoniem” (tautai). Tas ir pats par sevi saprotams, kuram ir jāmainās pirmajam.

Mūsu tautas vislielākā nelaime ir tā, ka mums nav elites – par tautas likteni stratēģiski atbildīgu cilvēku grupa. Obligāti jāpasvīt vārdi „stratēģiski atbildīgu cilvēku grupa”. Stāvoklis pat ir tik traģisks, ka šajā jomā nav saskatāms iniciatoru aizmetnis, kas gribētu un mācētu iekustināt pārmaiņas, par kurām sapņo ne tikai godīgais parlamentārietis.

Lieki ir atgādināt, ka bez elites pasionārā un nesavtīgā ieguldījuma neviena tauta nav kļuvusi „kultūras tauta”. No latviešu „arājiem” vācbaltu elite centās izveidot „kultūras tautu” XIX gadsimtā, bet latviešu elites pirmā un vienīgā īstā ģenerācija par to rūpējās no XIX gadsimta

beigām līdz II Pasaules karam, kad tā tika izklaidēta un iznīcināta varbūt uz mūžīgiem laikiem bez jebkādas perspektīvas izaudzināt pēcnācējus. Tāpēc jau gandrīz 100 gadus latvieši ir tauta bez savas elites. Bez elites latvieši nekad nekļūs „kultūras tauta”. Padomju laikā ar mums noņēmās citas tautas elite. Pēcpadomju gados tika darīts viss iespējamais, lai elites vietā rastos elites surogāts un simulakrs, kas ir spējīgs ekonomiski, sociāli un politiski smirdēt vienīgi kā amorāla, krimināla un stratēģiski bezatbildīga valdošā kliķe bez elementāras gādības par tautu.

Godīgā parlamentārieša tekstā pietrūkst būtisks moments. Proti, netiek runāts par izmaiņu iespējamību. Netiek ņemts vērā, vai vispār mums ir reāli iespējams kaut ko izmainīt savā valstī, ja mums būtu īsta elite.

Diemžēl mūsdienu relatīvi globālajos notikumos ir konstatējamas tādas izpausmes, uz kuru fona LR ne ar ko neatšķiras no daudzās citām zemēm ne tikai nelaimīgajā postsociālistiskajā Austrumeiropā, bet arī citur uz planētas. Valsts portrets ir slikti izmainījies daudzās zemēs. Valsts „prihvatizācija” ir notikusi ne tikai pie mums. Cilvēku dzīvē valsts vairs nav labdabīgs faktors ne tikai „pie Dzintara jūras”.

Rietumu politiskajā filosofijā pirmie par valsts atmiršanu konstruktīvi debatēja K.Markss un F.Engelss. Viņi pret valsti izturējās kā cilvēku nepilnības izpausmi. Valsts ir vajadzīga tāpēc, ka cilvēku atbildības, paškontroles un pašorganizācijas līmenis ir nepietiekams.

Ne tikai marksisti atzīst, ka valsts ir vajadzīga arī tāpēc, ka pastāv šķiras un šķiru nevienlīdzība. Jāņem ir vērā tas, ka cilvēki neprot dzīvot bez kolektīvajiem īpašumiem. Tāpēc ir vajadzīga valsts un valsts īpašumi. Mūsdienu atsevišķi futurologi pareģo, ka valsts pilnīgi izzudīs ap 2600.gadu, jo visi īpašumi būs privātipašumi. Tātad cilvēki būs iemācījušies dzīvot bez kolektīvajiem īpašumiem un valsts viņiem vairs nebūs vajadzīga.

Jēdzienu „valsts atmiršana” pirmais piedāvāja F.Engelss 1878.gadā. Taču filosofiskās pārdomas par valsts vajadzību vai nevajadzību ir bijušas vienmēr. Antīkajā filosofijā par valsti izsacījās ļoti daudzi domātāji. Tā tas turpinājās viduslaikos un vēlāk.

Valsts problēmu vienmēr saista ar cilvēka problēmu. Kāds gudrs vīrs XVIII gadsimtā jautāja: „Ja cilvēki ir līdzīgi aitām, tad kāpēc tām ir vajadzīga valsts valdība? Ja cilvēki ir līdzīgi vilkiem, tad kāpēc viņi samierinās ar valsts valdības diktatūru?”.

XX gadsimtā, kad valsts sāka dreifēt kā pašapmierināts un pašmērķīgs drednauts un iegrabējās politiķu publiskā ņirgāšanās par „tautas masām”, sabiedriskajā domā ātri pacēla balsi kritiskas konstrukcijas; proti, sabiedriskā doma valsti sāka uzskatīt par aprobežotu politiķu, kretīnisku ierēdņu, patmīlīgu oligarhu, naudas, ieroču, dažādu mahināciju platformu. Cilvēki pret valsti sāka izturēties kā pret fantomu, kuru ieteicams apiet ar lielu līkumu. Intelīgenta cilvēka komunikācija ar valsti kļuva necienīga rīcība.

Marksisms valsts atmiršanu prognozē komunistiskajā iekārtā. Tajā nepastāvēs šķiras, ekspluatācija, privātipašums, un visi cilvēki būs altruisti. Marksisma mācībā valsts vienmēr būs vajadzīga kapitālistiskajā iekārtā, nodrošinot kapitālistu ienākumu nemītīgu kāpumu. Un marksismam ir taisnība. Lasošie cilvēki zina, ka kapitālisms bez valsts protekcijas nemāk eksistēt. Saprotams, kapitālisms par to klusē. Bet tas ir fakts. Arī LR.

Marksisma klasiķi varēja izmantot analītisko informāciju par kapitālisma modeli XIX gadsimtā. Mūsdienās ir cits kapitālisma modelis. Mūsdienās kapitālisms ir nonācis līdz tādai pakāpei, ka tam valsts traucē. Mūsdienās kapitālisms vairs nesargā valsti un cenšas maksimāli ierobežot valsts funkcijas. Valsts atmiršanas koncepts mūsdienās ir nevis komunisma atribūts, par ko prātoja marksisma klasiķi, bet gan kapitālisma atribūts, ko nekādā ziņā neplānoja Markss un Engelss.

Mūsdienu kapitālismā ekonomiskās un finansiālās intereses ievērojami apsteidz politiskās, nacionālās, ideoloģiskās intereses. Tā tas nebija XIX gadsimtā. Lai vairotu peļņu, mūsdienu kapitālisms ignorē ne tikai valsts intereses, bet arī tautas intereses, pārceļot ražošanu uz lēta darbaspēka zemēm un savējo darbaspēku pamatot drūma likteņa varā. Atkal varam norādīt: tā tas nebija XIX gadsimtā.

Pašlaik netiek slēpts, ka valstu robežas traucē mūsdienu kapitālisma attīstību – tirdzniecību, informācijas apmaiņu, finansu kapitāla apriti, investīciju ceļus un neceļus. Mūsdienu kapitālisms

ienīst vārdu „suverenitāte” un tiecās visur sagraud nacionālo valstu suverenitāti, kas automātiski nozīmē robežstabu un muitas nojaukšanu. Panākumi ir pārāk iespaidīgi. XIX gadsimtā tas nebija iespējams.

Turklāt mūsdienu kapitalismam ir izdevies veikli un viltīgi ieurbties cilvēku smadzenēs, pa izurbto caurumu iesmidzinot kosmopolītisma šķebīgo mentalitāti. Rietumu civilizācijā vienaldzīga izturēšanās pret dzimteni, tās kultūru un nacionālo patstāvību nav retums. Tagad ļoti daudziem jaunāko paaudžu pārstāvjiem patīk tas, ka viņi ir piedzimuši vienā valstī, studējuši otrā valstī, strādājuši trešā, ceturtā, piektā valstī un nomirs sestā, bet varbūt (ja būs lieliska karjera transnacionālajās struktūrās) desmitā, divdesmitā valstī.

Mūsdienās nav populārs jēdziens „sociālais kontrakts”. Iespējams, daudzi nemaz nezina, ko tas nozīmē. Un, lūk, nozīmē tas to, ka sociālais kontrakts ir valsts morāli psiholoģiskais pamats. Tas nav dokuments, taču tam ir ievērojami lielāks morāli psiholoģiskais spēks nekā visiem dokumentiem kopā. Sociālais kontrakts ir svarīgāks par konstitūciju.

Par sociālo kontraktu nākas runāt tad, kad cilvēki ar sirdi un dvēseli uztic savu brīvību un praktiski visu savu dzīvi valstij. Sociālajā kontraktā ir stingri noteikts, ka valsts kalpos cilvēku interesēm.

Arī Latvijas tauta ir noslēgusi sociālo kontraktu ar valsti, kuru sauc Latvijas Republika. Taču divu Galaktiku esamība liecina, ka mūsu sociālais kontrakts nefunkcionē. Tāpēc daudzi vēlas noskaidrot, kura puse ir vainīga mūsu sociālā kontrakta nefunkcionēšanā. Varbūt vaina ir jāuzņemās Latvijas tautai, kura nav spējīga valsts darbam piegādāt godīgus un gudrus kadrus? Bet varbūt vaina ir jāuzņemās valstij, kuras sistēmiskā noformētība ir tik greiza, ka tūlīt sabojā Latvijas tautas piegādātos godīgos un gudros kadrus?

Protams, minētie jautājumi ir nevietā. Protams, sociālā kontrakta nefunkcionēšanai vienmēr un visur ir viens iemesls – tautas cilvēciskā kvalitāte.

Naīvi būtu uzskatīt, ka valsts ir cilvēces panaceja – unīversāls brīnumlīdzeklis. Cilvēces kāda daļa visos laikmetos ir mācējusi dzīvot bez valsts. Šai daļai nav bijusi vajadzīga valsts aizsardzība. Tā nav izjutusi velmi noslēgt sociālo kontraktu.

Tā tas ir arī mūsdienās. Uz planētas ir plašas apdzīvotās teritorijas, kuru iedzīvotāji nav izveidojuši valsti un to nenožēlo (piem., Dienvidaustrumāzijā).

Uz planētas ir valstis-fikcijas. Tās tēlo īstas valstis, kaut gan reālā vara irniecīga. Šajā grupā ietilpst, piemēram, Afganistāna, Sīrija, Iraka, Lībija. Āfrikā tipiska valsts-fikcija ir Somālija. Eirāzijā visjaunākais papildinājums – Ukraina.

Zīmīgi, ka valsti klasiskajā veidolā netiecās izveidot „Islama valsts”, dzelžaini kontrolējot plašu teritoriju daudzās zemēs. Iespējams, tas notiek tāpēc, ka „Islama valsts” stratēģi uz Zemes plāno tikai vienu valsti – Islama kalifātu.

Uz planētas tagad ir arī tāda valstu grupa kā „neizdevušās valstis”. Ja vēl nesen to skaitā galvenokārt bija Āfrikas valstis, tad tagad ir arī Austrumeiropas (t.i., Rietumu) valstis.

Neapšaubāmi grūti ir pateikt, vai planētas 12 miljardi (planētas iedzīvotāju skaits XXI gs. otrajā pusē) spēs iztikt bez valsts jeb nespēs iztikt bez valsts kā cilvēku dzīves politiskās organizācijas formas. Pašlaik nav ticams, ka valsts izzudīs Ķīnā, Indijā. Tomēr galu galā tas būs atkarīgs no „krāsaino” rasu dzīves vajadzībām un politiskās orientācijas.

Nav īsti saprotama arī vienas divpadsmitās daļas, mūsu dārgā „zelta miljarda”, valstiskā nākotne. Nav saprotama tāpēc, ka pašlaik kapitalisma attieksme pret valsti, maigi sakot, ir pretrunīga.

Kapitalisma telpā ir uzkundzējies izredzētais spēks, kas dedzīgi sargā savu valstisko suverenitāti, bet tajā pašā laikā tikpat dedzīgi citiem atņem (un jau daudziem ir atņēmis) valsts suverenitāti un tās vietā cementē savu ģeopolitisko kundzību, lai iedzīvotos uz pakļauto rēķina, piekļūtu vietējam tirgum, zemei, mežiem, derīgajiem izrakteņiem un citiem resursiem. Šis izredzētais spēks sistemātiski izplata ideoloģiju, ka mūsdienās („globalizācijas laikmetā”) suverēna valsts ir nonsenss un milzīgs šķērslis sabiedrības labklājībai.

Minētais izredzētais spēks ir nepatīkami divdomīgs. No vienas puses tas pavirši rūpējās par savas valsts iedzīvotāju labklājību. Tā prioritāte ir savējo bagātnieku apčubināšana. Taču no

otras puses tas fanātiski aizsargā savas valsts tirgu, dabas resursus, tehnoloģiskās inovācijas, politisko neatkarību.

Saprotams, pareizāk būtu runāt nevis par šī izredzētā spēka nepatīkamo divdomīgumu, bet gan par tā proponētajiem dubultajiem standartiem, kas degradē „zelta miljarda” vienotību un savstarpējo uzticību.

„Zelta miljards” ir skaista metafora. „Zelta miljarda” krietna daļa nemaz nedrīkst lepoties ar 999,999 provi. Vienai daļai pat nākas samierināties ar „*Failed states*” nožēlojamo ordeni, kas ne vienmēr tiek piesprausts pie krūtīm pašu nevērtības rezultātā.

Atsevišķu agresīvo anglosakšu valstu savaldīšana ir iespējama. Taču nepārvarama barjera pozitīvajām izmaiņām, par kurām internetā sūrojās godīgais parlamentārietis, var izrādīties panīkuma mentalitāte un iznīcības neizbēgamības dzīves loģika. Šīs indīgās šļakatas ir fundamentāli apšļakstinājušas Latvijas tautu. Par to suminoši liecina dzīves baudīšanas svelmainie apraksti mūsu medijos, aptverot apmēram 70-80% no visas publicētās informācijas. Stulbi būtu Latvijas tautu neiekļaut „balto” cilvēku kopējā svētceļojumā uz viņpasauli. Latvijas tautu gaida tāds pats liktenis kā visiem pārējiem „baltajiem”.

Fantazējot par izmaiņām mūsu valstī, katrā ziņā ir jāizprot divas norises.

Jāizprot ir tas, ka panīkuma mentalitātei un iznīcības neizbēgamības dzīves loģikai ir fatāla psiholoģiskā autoritāte. Šī autoritāte var sabrukt vienīgi tad, ja „balto” rase visa kā viens nekavējoties pārtrauc dzīrot un nekavējoties sāk dzemdēt bērnus. Respektīvi, stingri saņem sevi rokās un kardināli izmaina savu dzīvi. Diemžēl „balto” hominīdu kopsaimniecībā par kardinālu transformāciju nekas neliicina.

Tāpat katrā ziņā ir jāizprot, ka atsevišķu agresīvo anglosakšu valstu ārdīšanos arī veicina minētā mentalitāte un dzīves loģika, truli vēloties pirms nonākšanas svētceļojuma galamērķī sagrābt visu, ko potenciālais nelaiķis var sagrābt. ASV ārdīšanās ir „dzīres mēra laikā” un savā dziļākajā būtībā nekas savādāks.